

УДК 316.77:004.738.5:342.7

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2026.64.32>

КОМУНІКАТИВНА АГРЕСІЯ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ДИСКУРС СВОБОДИ СЛОВА ТА ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Андрій Фальковський

*Навчально-науковий інститут публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»,
кафедра публічної служби та права
проспект Шевченка, 1, 65044, м. Одеса, Україна,
Одеський національний університет імені І. І. Мечнікова,
кафедра адміністративного та господарського права
вул. Змієнка Всеволода, 2, 65082, м. Одеса, Україна
<http://orcid.org/0000-0002-2762-1021>*

Олексій Каракаш

*магістр публічного управління та адміністрування
<https://orcid.org/0009-0009-6598-6353>*

Статтю присвячено комплексному осмисленню феномену комунікативної агресії в соціальних мережах у контексті сучасного дискурсу свободи слова та правової відповідальності. Актуальність дослідження зумовлена стрімким зростанням ролі соціальних мереж як провідного простору публічної комунікації, у межах якого відбувається формування суспільних смислів, особливого соціокультурного дискурсу. У цифровому середовищі свобода вираження поглядів набуває нових форм і водночас стикається з викликами, пов'язаними з поширенням агресивних комунікативних практик, що негативно впливають на якість публічного діалогу, рівень толерантності та стан правової культури.

У статті комунікативна агресія розглядається як соціально-правове й дискурсивне явище, яке виходить за межі індивідуальної емоційної реакції та трансформується у структурний елемент цифрової комунікації. Обґрунтовується теза про те, що специфіка онлайн-взаємодії, зокрема анонімність, асинхронність, масовість аудиторії та алгоритмічне підсилення емоційного контенту, створює сприятливі умови для ескалації агресії та нормалізації її сприйняття в публічному просторі. Особливу увагу приділено аналізу, як агресивні висловлювання інтегруються в дискурс свободи слова та використовуються як засіб легітимації приниження, знецінення або дискримінації інших осіб чи соціальних груп.

Значну частину дослідження присвячено проблемі співвідношення свободи слова та правової відповідальності в соціальних мережах. Підкреслюється, що свобода вираження поглядів у демократичному суспільстві не має абсолютного характеру й повинна реалізовуватися з урахуванням прав, свобод і законних інтересів інших осіб. У цьому контексті комунікативна агресія аналізується як чинник, що здатен порушувати немайнові права людини, підривати соціальну довіру та провокувати конфлікти, які виходять за межі віртуального простору. Водночас звертається увага на складність правової кваліфікації агресивних висловлювань у соціальних мережах і наявність «сірої зони» між етично неприйнятною та юридично караною поведінкою.

У підсумку стаття акцентує увагу на необхідності формування збалансованого підходу до регулювання цифрової комунікації, який поєднує правові механізми відповідальності з розвитком культури відповідального мовлення та цифрової правосвідомості. Обґрунтовується висновок про те, що протидія комунікативній агресії в соціальних мережах має розглядатися не як обмеження свободи

слова, а як умова її змістовної, орієнтованої на гуманістичні цінності та соціально відповідальної реалізації в сучасному інформаційному суспільстві.

Ключові слова: агресія, соціальні мережі, свобода слова, дискурс, правова відповідальність, публічна комунікація, права людини, цифрове середовище, правова культура.

Постановка проблеми. Стрімка цифровізація суспільних відносин та широке використання соціальних мереж як основного середовища публічної комунікації суттєво трансформували характер взаємодії між індивідами, соціальними групами та інститутами влади. Соціальні мережі перестали бути лише інструментом обміну інформацією і дедалі більше виконують функцію публічного форуму, де формуються суспільні смисли, конструюються ідентичності, відбувається політична та правова дискусія. Водночас саме в цьому середовищі набули поширення прояви комунікативної агресії, які охоплюють образи, приниження, агресивна комунікація, цькування, маніпулятивні та провокативні практики, що спрямовані на психологічний тиск або дискредитацію опонента.

Особливої гостроти проблема комунікативної агресії в соціальних мережах набуває у зв'язку з дискурсом свободи слова, який традиційно розглядається як фундаментальна демократична цінність і конституційно гарантоване право людини. У цифровому просторі межі реалізації свободи слова стають розмитими, оскільки відсутність безпосереднього контакту між комунікантами, анонімність або напіванонімність користувачів, алгоритмічне підсилення конфліктного контенту та швидкість поширення інформації створюють сприятливі умови для ескалації агресивних форм мовлення. За таких умов свобода слова нерідко використовується як аргумент для виправдання агресивної, дискримінаційної або принизливої комунікації.

Водночас комунікативна агресія в соціальних мережах має не лише соціально-психологічний, а й чітко виражений правовий вимір. Агресивні висловлювання здатні порушувати права та свободи інших осіб, зокрема право на гідність, честь, ділову репутацію, недоторканність приватного життя, а в окремих випадках – становити загрозу публічній безпеці та громадському порядку. Однією з найбільш небезпечних форм комунікативної агресії є мова ворожнечі, яка в цифровому середовищі набуває системного характеру. Дослідження показують, що толерування hate speech у соціальних мережах сприяє закріпленню дискримінаційних моделей поведінки та підвищує ризик соціальної напруженості [1]. Це актуалізує питання юридичної відповідальності за прояви агресії у цифровому дискурсі, зокрема співвідношення між допустимими межами свободи слова та правовими обмеженнями, спрямованими на захист інших суспільно значущих цінностей.

Проблема ускладнюється тим, що чинне законодавство часто не встигає за динамічною розв'язкою цифрових комунікацій, а правозастосовна практика стикається з труднощами кваліфікації агресивних висловлювань у соціальних мережах, визначення суб'єкта відповідальності та меж юрисдикції. Відсутність усталених критеріїв розмежування між жорсткою, але допустимою критикою та комунікативною агресією створює ризики як надмірного обмеження свободи слова, так і фактичної безкарності за шкідливі мовленнєві практики.

У зв'язку із цим постає потреба в комплексному науковому осмисленні комунікативної агресії в соціальних мережах крізь призму дискурсу свободи слова та правової відповідальності, що зумовлює актуальність дослідження теоретичних і прикладних аспектів цієї проблематики, а також пошук збалансованих підходів до правового регулювання цифрової комунікації.

Метою статті є осмислення феномену комунікативної агресії в соціальних мережах у контексті сучасного дискурсу свободи слова з метою виявлення меж допустимого мовлення в цифровому просторі й обґрунтування підходів до правової відповідальності

за агресивні комунікативні практики. У межах досягнення поставленої мети передбачається осмислення комунікативної агресії як соціально-правового явища, що формується під впливом особливостей онлайн-комунікації, а також аналіз співвідношення між реалізацією свободи вираження поглядів і необхідністю захисту прав, свобод і законних інтересів інших осіб.

Стаття спрямована на визначення концептуальних і нормативних критеріїв розмежування свободи слова та протиправних форм агресивного мовлення в соціальних мережах з урахуванням сучасних викликів цифрового середовища. Особлива увага приділяється з'ясуванню ролі правових механізмів реагування на комунікативну агресію, зокрема в аспекті відповідальності за порушення немайнових прав, запобігання мові ворожнечі та забезпечення балансу між публічними інтересами і приватною автономією учасників онлайн-дискурсу.

Виклад основного матеріалу. Комунікативна агресія в соціальних мережах проявляється як у відкритих формах вербального нападу, так і в прихованих стратегіях припинення, цькування чи знецінення опонента. Цифровий формат комунікації сприяє тому, що агресивні висловлювання часто позбавляються контексту безпосередньої відповідальності й емпатії, а їх сприйняття ускладнюється відсутністю невербальних сигналів. Унаслідок цього навіть нейтральні або критичні повідомлення можуть трансформуватися в агресивні дискурсивні практики, що породжують конфлікти й ескалацію напруженості в онлайн-спільнотах.

Важливим аспектом аналізу комунікативної агресії є її тісний зв'язок із дискурсом свободи слова, який у соціальних мережах набуває особливого значення. Цифрові платформи часто позиціонуються як простір необмеженого самовираження, де кожен користувач має можливість публічно висловлювати власні думки, оцінки й емоції. Міжнародні стандарти у сфері прав людини також виходять із необхідності дотримання балансу між свободою вираження поглядів і захистом інших легітимних інтересів. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод визнає право на свободу слова, але дозволяє його обмеження, якщо відповідні висловлювання посягають на права інших осіб або демократичний порядок [2]. Однак у практиці онлайн-комунікації свобода слова дедалі частіше використовується як риторичний ресурс для легітимації агресивних висловлювань, що фактично нівелює її ціннісний зміст. У такому контексті свобода слова перстає бути інструментом демократичного діалогу й перетворюється на засіб виправдання деструктивної мовленнєвої поведінки. У практиці Європейського суду з прав людини сформовано підхід, відповідно до якого агресивні та принизливі висловлювання, особливо в цифровому середовищі, можуть виходити за межі захисту свободи слова. Європейський Суд з прав людини наголошує, що інтернет-комунікація потребує підвищеної відповідальності, оскільки негативні висловлювання здатні поширюватися швидко й завдавати значної шкоди репутації та гідності особи [3].

Дискурсивний аналіз агресії в соціальних мережах дає можливість простежити, як агресивні повідомлення вбудовуються в ширший комунікативний контекст і впливають на формування колективних уявлень і соціальних норм. Повторюваність агресивних висловлювань, їх підтримка з боку інших користувачів або алгоритмічне підсилення платформами сприяють нормалізації агресії як прийнятної форми спілкування. Це, зі свого боку, призводить до зниження чутливості до порушень мовленнєвої етики та поступового зміщення меж допустимого в публічному дискурсі.

У правовому вимірі комунікативна агресія в соціальних мережах постає як складна проблема, пов'язана з необхідністю узгодження різних конституційно значущих цінностей.

З одного боку, держава зобов'язана гарантувати свободу вираження поглядів і не допускати надмірного втручання у сферу приватної комунікації. Це підтверджує міжгалузевий характер правового реагування на комунікативну агресію в соціальних мережах [4]. З іншого боку, агресивні висловлювання здатні завдавати реальної шкоди особі, підривати її гідність, провокувати дискримінацію або навіть насильство, що потребує ефективних правових механізмів реагування. Цивільно-правові механізми захисту особи від комунікативної агресії в соціальних мережах ґрунтуються на положеннях цивільного законодавства щодо охорони честі, гідності та ділової репутації. Агресивні дописи, коментарі чи інші форми цифрового мовлення можуть визнаватися порушенням особистих немайнових прав незалежно від форми та масштабу їх поширення [5]. Саме в цьому протиріччі формується ключова напруга між свободою слова та правовою відповідальністю. Юридичною відправною точкою аналізу комунікативної агресії в соціальних мережах є конституційне закріплення свободи слова, яка визнається фундаментальною цінністю демократичного суспільства, але водночас не має абсолютного характеру.

Особливу увагу слід приділити проблемі розмежування критики та комунікативної агресії. У демократичному суспільстві гостра, емоційна або навіть різка критика є невід'ємною складовою публічного дискурсу, особливо в політичній та соціальній сферах. Проте в умовах соціальних мереж межа між допустимою критикою та агресією часто стирається, що ускладнює як соціальну оцінку відповідних висловлювань, так і їх правову кваліфікацію. Відсутність чітких критеріїв сприяє виникненню правової невизначеності та неоднозначності у практиці притягнення до відповідальності. У правовій доктрині наголошується, що для коректного розмежування допустимої критики та комунікативної агресії потрібно враховувати контекст висловлювання, інтенцію автора та можливі наслідки для аудиторії. Формальний аналіз тексту без дискурсивного виміру не дає змоги адекватно оцінити ступінь агресивності повідомлення [6].

Таким чином, комунікативна агресія в соціальних мережах постає як багатовимірне явище, що поєднує етичні, дискурсивні та правові аспекти. Її аналіз у межах дискурсу свободи слова дає можливість глибше зрозуміти механізми трансформації публічної комунікації в цифрову епоху й окреслити напрями формування збалансованої моделі правової відповідальності, здатної одночасно захищати свободу вираження поглядів і забезпечувати належний рівень правової та комунікативної культури в онлайн-просторі.

Подальший аналіз комунікативної агресії в соціальних мережах доцільно здійснювати з урахуванням особливостей суб'єктного складу онлайн-дискурсу та специфіки відповідальності учасників цифрової комунікації. У соціальних мережах межі між приватним і публічним мовленням є умовними, адже висловлювання, адресоване формально обмеженому колу осіб, фактично може набути публічного характеру та стати доступним необмеженій аудиторії. За таких обставин комунікативна агресія виходить за межі міжособистісного конфлікту й перетворюється на соціально значуще явище, здатне впливати на суспільні настрої, формувати поляризацію та поглиблювати соціальні розколи.

Особливу роль у поширенні агресивних форм мовлення відіграє специфічна культура взаємодії в соціальних мережах, яка заохочує емоційність, спрощення складних смислів та швидке реагування без належного осмислення наслідків власних висловлювань. Комунікативна агресія в такому середовищі часто використовується як спосіб привернення уваги, отримання символічного капіталу у вигляді реакцій, коментарів чи поширень, що створює додаткові стимули для її відтворення. Отже, агресивний дискурс набуває рис самопідтримувальної системи, у якій конфлікт і протистояння стають нормою публічного спілкування.

Важливим аспектом є також вплив алгоритмічних механізмів соціальних платформ на інтенсивність і характер комунікативної агресії. Контент, що викликає сильні емоції, зокрема обурення або гнів, частіше отримує пріоритет у стрічках новин, що сприяє його ширшому розповсюдженню. За таких умов агресивні висловлювання не лише не маргіналізуються, а, навпаки, інтегруються в домінуючий дискурс, формуючи викривлене уявлення про межі допустимого мовлення. Це ускладнює завдання правового регулювання, оскільки агресія постає не як виняток, а як структурний елемент цифрової комунікації. Емпіричні дослідження доводять, що алгоритми соціальних мереж сприяють поширенню емоційно насиченого та конфліктного контенту. Це створює структурні стимули для агресивної комунікації, яка отримує більшу видимість і залученість порівняно з нейтральними повідомленнями [7].

У правовому контексті проблема комунікативної агресії загострюється через складність встановлення причинно-наслідкового зв'язку між агресивним висловлюванням і заподіяною шкодою. На відміну від традиційних форм правопорушень, шкода від агресії в соціальних мережах часто має нематеріальний характер і проявляється у психологічному тиску, приниженні та стигматизації. Наукові дослідження доводять, що шкода від комунікативної агресії в інтернеті є більш тривалою та інтенсивною, ніж в офлайн-середовищі, оскільки агресивний контент зберігається, копіюється та повторно поширюється. Це посилює негативний вплив на потерпілу особу та потребує адекватних правових інструментів реагування [8]. Викладене актуалізує питання переосмислення традиційних підходів до юридичної відповідальності та врахування специфіки цифрового дискурсу під час оцінки суспільної небезпечності відповідних дій.

Окремої уваги заслуговує проблема колективної відповідальності та ролі самих платформ у запобіганні комунікативній агресії. Соціальні мережі, виконуючи функцію посередників між користувачами, фактично формують правила дискурсу через внутрішні стандарти спільнот, механізми модерації та санкції за порушення. На рівні Європейського Союзу сформовано нормативний підхід до покладання обов'язків на цифрові платформи щодо протидії незаконному й агресивному контенту. Регламент про цифрові послуги закріплює принцип спільної відповідальності за безпечне цифрове середовище [9]. Водночас такі правила часто ґрунтуються на корпоративних інтересах і не завжди узгоджуються з національними правовими системами, що створює додаткові колізії між приватним регулюванням і публічним правом. Це піднімає питання про допустимі межі втручання платформ у свободу слова та їх відповідальність за наслідки агресивної комунікації.

У дискурсивному вимірі комунікативна агресія в соціальних мережах сприяє трансформації самої ідеї публічного діалогу. Замість раціонального обміну аргументами дедалі частіше домінують емоційні реакції, спрощені бінарні опозиції та мова ворожнечі, що унеможливує досягнення консенсусу. Це не лише знижує якість суспільного обговорення, а й створює підґрунтя для легітимації радикальних позицій, які апелюють до свободи слова як абсолютної цінності, ігноруючи її соціальну відповідальність.

Таким чином, подальше дослідження комунікативної агресії в соціальних мережах у межах викладу основного матеріалу дає змогу зробити висновок про необхідність переорієнтації дискурсу свободи слова з індивідуалістичної моделі на модель відповідального самовираження. Такий підхід передбачає усвідомлення того, що свобода слова в цифровому просторі невіддільна від обов'язку поваги до прав інших осіб і суспільних інтересів, а правова відповідальність має розглядатися не як обмеження свободи, а як інструмент забезпечення її змістовної та ціннісної реалізації в умовах сучасних соціальних мереж.

Подальше розгортання проблематики комунікативної агресії в соціальних мережах потребує звернення до питання символічної влади мовлення та її впливу на правосвідомість учасників цифрової комунікації. У віртуальному середовищі слово набуває особливої сили, оскільки здатне миттєво поширюватися, багаторазово відтворюватися та зберігатися в інформаційному просторі тривалий час. Агресивні висловлювання за таких умов перестають бути ситуативною реакцією і трансформуються у стійкі наративи, що формують образ «ворога», легітимізують приниження та знецінення певних осіб чи соціальних груп. Це впливає не лише на міжособистісні стосунки, а й на загальний рівень толерантності та правової культури в суспільстві.

Комунікативна агресія в соціальних мережах тісно пов'язана з феноменом колективної ідентичності, яка формується в межах онлайн-спільнот. Агресивне мовлення часто виконує функцію маркера «свій – чужий», посилюючи групову солідарність шляхом виключення або стигматизації інших. У цьому контексті агресія набуває не індивідуального, а колективного характеру, що ускладнює її правову оцінку та притягнення до відповідальності конкретних осіб. Масовість агресивних практик створює ефект розмивання провини, коли кожен окремих учасник сприймає власну поведінку як незначну частину загального дискурсу.

Важливим елементом правового аналізу є співвідношення формальної та фактичної свободи слова в соціальних мережах. Формально користувачі мають широкий спектр можливостей для самовираження, однак фактично їхня комунікація відбувається в межах певних алгоритмічних і нормативних рамок, що визначають видимість і поширюваність контенту. За таких умов агресивні висловлювання можуть отримувати непропорційно більшу увагу, ніж виважені й аргументовані позиції, що спотворює саму ідею свободи слова як інструменту раціонального публічного діалогу. Це породжує парадокс, за якого формальна відсутність цензури поєднується з фактичним домінуванням агресивних дискурсивних практик.

Окремої уваги заслуговує питання превенції комунікативної агресії та ролі етичних і правових механізмів у цьому процесі. Правова відповідальність, що є важливим інструментом реагування, не завжди є достатньою для подолання агресії, оскільки значна частина агресивних висловлювань перебуває у «сірій зоні» між етично неприйнятним і юридично караним. У цьому зв'язку актуалізується значення правової освіти, розвитку цифрової етики та формування культури відповідального мовлення як складових комплексного підходу до регулювання онлайн-комунікації.

У дискурсивному вимірі важливо підкреслити, що комунікативна агресія в соціальних мережах не є лише наслідком індивідуальних психологічних особливостей користувачів, а виступає структурним елементом сучасної інформаційної екосистеми. Вона відображає глибші соціальні напруження, політичну поляризацію та кризу довіри до інституцій, які знаходять своє вираження в мовленнєвих практиках цифрового простору. Саме тому правове реагування на агресію має враховувати не лише формальні ознаки правопорушення, а й ширший соціальний контекст, у якому виникають і поширюються агресивні дискурси.

Таким чином, продовження викладу основного матеріалу дає змогу дійти висновку, що ефективне осмислення комунікативної агресії в соціальних мережах можливе лише за умови поєднання дискурсивного та правового підходів. Свобода слова в цифровому середовищі повинна розглядатися не як абсолютна та безумовна категорія, а як соціально відповідальне право, реалізація якого передбачає повагу до гідності, прав і свобод інших осіб. У цьому сенсі правова відповідальність за агресивні мовленнєві практики постає не як загроза свободі, а як необхідна умова її сталого та ціннісно орієнтованого розвитку в умовах сучасних соціальних мереж.

Висновки. Комунікативна агресія в соціальних мережах постає як складне та багатовимірне явище, що формується на перетині соціальних, дискурсивних і правових процесів сучасного цифрового суспільства. Вона є не лише наслідком індивідуальної мовленнєвої поведінки окремих користувачів, а й результатом трансформації публічної комунікації в умовах алгоритмізованого інформаційного простору, де емоційно забарвлений та конфліктний контент отримує структурні переваги для поширення. За таких умов агресивні мовленнєві практики поступово нормалізуються, що призводить до зміщення меж допустимого в публічному дискурсі та зниження рівня комунікативної та правової культури.

Дискурс свободи слова, який у демократичному суспільстві має забезпечувати відкритість, плюралізм і раціональний діалог, у середовищі соціальних мереж зазнає суттєвих деформацій. Свобода вираження поглядів дедалі частіше інтерпретується як безумовне право на будь-яку форму мовлення, незалежно від її змісту та наслідків для інших осіб. Такий підхід нівелює ціннісну природу свободи слова і створює підґрунтя для легітимації комунікативної агресії, яка фактично підриває самі засади демократичного дискурсивного публічного простору.

Правовий аналіз проблеми свідчить, що комунікативна агресія в соціальних мережах становить реальну загрозу реалізації немайнових прав людини, зокрема права на гідність, честь і повагу до приватного життя. Водночас існуючі механізми правового реагування часто виявляються недостатньо ефективними через складність кваліфікації агресивних висловлювань, нематеріальний характер заподіяної шкоди та розмитість меж між допустимою критикою і протиправною агресією. Це зумовлює потребу в подальшому розвитку доктринальних підходів до визначення критеріїв правової відповідальності в цифровому дискурсі.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що ефективно протидіяння комунікативній агресії в соціальних мережах неможливе лише за допомогою репресивних правових засобів. Забезпечення балансу між свободою слова та правовою відповідальністю потребує комплексного підходу, який поєднує вдосконалення правового регулювання, розвиток правозастосовної практики, підвищення рівня цифрової правосвідомості та формування культури відповідального мовлення. Лише за умови такого інтегрованого підходу свобода слова в соціальних мережах може реалізовуватися як соціально значуща цінність, що сприяє розвитку демократичного діалогу, а не слугує інструментом агресії та деструктивної комунікації.

Список використаної літератури

1. Waldron J. *The Harm in Hate Speech*. Cambridge, MA : Harvard University Press, 2012. 296 p. DOI: <https://doi.org/10.4159/harvard.9780674065086>.
2. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Rome, 4 November 1950. URL: <https://www.echr.coe.int> (дата звернення: 06.11.2025).
3. Delfi AS v. Estonia, Judgment of 16 June 2015. European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int> (дата звернення: 06.11.2025).
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 06.11.2025).
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 06.11.2025).
6. Brown A. What is hate speech? Part 1: The myth of hate. *Law and Philosophy*. 2017. Vol. 36, No. 4. P. 419–468. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10982-017-9297-1>.

7. Brady W. J., Wills J. A., Jost J. T., Tucker J. A., Van Bavel J. J. Emotion shapes the diffusion of moralized content in social networks. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 2017. Vol. 114, No. 28. P. 7313–7318. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.1618923114>.
8. Nave E., Lane L. Countering online hate speech: How does human rights due diligence impact terms of service? *Computer Law & Security Review*. 2023. Vol. 49. Article 105884. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2023.105884>.
9. Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market for Digital Services (Digital Services Act). *Official Journal of the European Union*. 2022. L 277. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022R2065> (дата звернення: 06.11.2025).

COMMUNICATIVE AGGRESSION ON SOCIAL NETWORKS: THE DISCOURSE OF FREEDOM OF SPEECH AND LEGAL RESPONSIBILITY

Andriy Falkovsky

*Institute of Public Service and Administration
of the Odesa Polytechnic National University,
Department of Public Service and Law
Shevchenko avenue, 1, 65044, Odesa, Ukraine,
Odessa I.I. Mechnikov National University,
Department of Administrative and Economic Law
Zmiiienka Vsevoloda str., 2, 65082, Odesa, Ukraine
<http://orcid.org/0000-0002-2762-1021>*

Oleksiy Karakash

*Master of Public Management and Administration
<https://orcid.org/0009-0009-6598-6353>*

The article is devoted to a comprehensive understanding of the phenomenon of communicative aggression in social networks in the context of the modern discourse of freedom of speech and legal responsibility. The relevance of the study is due to the rapid growth of the role of social networks as a leading space of public communication, within which the formation of social meanings, especially socio-cultural discourse, takes place. In the digital environment, freedom of expression takes on new forms and at the same time faces challenges associated with the spread of aggressive communicative practices that negatively affect the quality of public dialogue, the level of tolerance and the state of legal culture.

The article considers communicative aggression as a socio-legal and discursive phenomenon that goes beyond the boundaries of an individual emotional reaction and is transformed into a structural element of digital communication. The thesis is substantiated that the specifics of online interaction, in particular anonymity, asynchrony, mass audience and algorithmic amplification of emotional content, create favorable conditions for the escalation of aggression and its normalization of its perception in the public space. Special attention is paid to the analysis of how aggressive statements are integrated into the discourse of freedom of speech and are used as a means of legitimizing the humiliation, devaluation or discrimination of other individuals or social groups. A significant part of the study is devoted to the problem of the relationship between freedom of speech and legal responsibility in social networks. It is emphasized that freedom of expression in a democratic society is not absolute and must be implemented taking into account the rights, freedoms and legitimate interests of other persons. In this context, communicative aggression is analyzed as a factor capable of violating non-property human rights, undermining social trust and provoking conflicts that go beyond the boundaries of virtual space. At the same time, attention is drawn to the complexity

of the legal qualification of aggressive statements in social networks and the presence of a “gray zone” between ethically unacceptable and legally punishable behavior.

In conclusion, the article emphasizes the need to form a balanced approach to the regulation of digital communication, which combines legal mechanisms of responsibility with the development of a culture of responsible speech and digital legal awareness. The conclusion is substantiated that countering communicative aggression in social networks should be considered not as a restriction of freedom of speech, but as a condition for its meaningful, humanistic values-oriented and socially responsible implementation in the modern information society.

Key words: aggression, social networks, freedom of speech, discourse, legal responsibility, public communication, human rights, digital environment, legal culture.

Дата першого надходження статті до видання: 22.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026